

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
16 päivänä marraskuuta 2000 *

Asiassa C-282/98 P,

Enso Española SA, kotipaikka Castellbisbal (Espanja), edustajinaan asianajaja A. Creus Carreras, Barcelona, ja asianajaja E. Contreras Ynzenga, Madrid, prosessiosoite Belgiassa asianajotoimisto Cuatrecasas, avenue d'Auderghem 78, 1040 Bryssel,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaans yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu kolmas jaosto) asiassa T-348/94, Enso Española vastaan komissio, 14.5.1998 antaman tuomion (Kok. 1998, s. II-1875),

vastapuolena:

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet R. Lyal ja E. Gippini Fournier, prosessiosoite Luxemburgissa c/o saman yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. La Pergola sekä tuomarit M. Wathelet (esittelevä tuomari), D. A. O. Edward, P. Jann ja L. Sevón,

julkisasiamies: J. Mischo,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 18.5.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Enso Española SA on yhteisöjen tuomioistuimeen 23.7.1998 toimittamallaan valituskirjelmällä hakenut muutosta EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-348/94, Enso Española vastaan komissio, 14.5.1998 antamaan tuomioon (Kok. 1998,

s. II-1875; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on osittain kumonnut EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (IV/C/33.833 — Kartonki) 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (EYVL L 243, s. 1; jäljempänä päätös) ja hylännyt kanteen muilta osin.

Tosiseikat

- 2 Komissio määräsi päätöksessään 19:lle yhteisössä kartonkia tuottavalle ja toimittavalle yritykselle sakkoja EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) rikkomisesta.

- 3 Valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee, että päätös oli tehty sen johdosta, että British Printing Industries Federation, joka on suurinta osaa Yhdistyneen kuningaskunnan kartonkipakkausteollisuudesta edustava etujärjestö, ja Fédération française du cartonnage olivat vuonna 1990 tehneet epävirallisia kanteluja komissiolle, ja niiden tarkastusten johdosta, joita komission virkamiehet, jotka toimivat 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan 3 kohdan nojalla, olivat huhtikuussa 1991 tehneet ennalta ilmoittamatta useiden kartonkialan yritysten ja järjestöjen tiloissa.

- 4 Näiden tarkastusten yhteydessä sekä tietoja ja asiakirjoja koskevien pyyntöjen johdosta saadun aineiston perusteella komissio päätyi siihen, että kyseiset yritykset olivat osallistuneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen (useimmissa tapauksissa) vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun. Tämän vuoksi komissio päätti panna vireille edellä mainitun määräyksen soveltamista koskevan menettelyn ja lähetti 21.12.1992 päivätyllä kir-

jeellä väitetiedoksiannon kullekin näistä yrityksistä, jotka kaikki vastasivat siihen kirjallisesti. Yhdeksän yritystä pyysi tulla kuulluksi suullisesti.

- 5 Menettelyn lopuksi komissio antoi päätöksen, jossa määrätään seuraavaa:

"1 artikla

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek de Eendracht NV (joka käyttää toiminnimeä BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (aikaisemmin Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (aikaisemmin Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (aikaisemmin Tampella Española SA) ja Moritz J. Weig GmbH & Co KG ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa siten, että

— Buchmann ja Rena ovat noin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1990 loppuun,

— Enso Española on ainakin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1991 huhtikuun loppuun,

— Gruber & Weber on ainakin vuodesta 1988 vuoden 1990 loppuun ja

— muut ovat vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun

osallistuneet sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka ovat peräisin vuoden 1986 puolivälistä ja joiden mukaisesti Euroopan yhteisön kartongintoimittajat

— tapasivat säännöllisesti salaisissa ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneissa kokouksissa neuvotellakseen ja päättääkseen alan yhteisestä kilpailunrajoittamissuunnitelmasta,

— sopivat säännöllisistä hinnankorotuksista kunkin tuotelaadun osalta kunakin kansallisena valuuttana,

— suunnittelivat ja toteuttivat useita samanaikaisia ja yhdenmukaisia hinnankorotuksia kaikkialla Euroopan yhteisössä,

— saavuttivat yhteisymmärryksen tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämisestä vakiotasoilla, mutta siten, että niitä saatettiin joskus muuttaa,

- toteuttivat — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaakseen edellä mainittujen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen,

- edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käyttöasteista.

— —

3 artikla

Seuraaville yrityksille määrätään 1 artiklassa todetuista rikkomisista sakkoa seuraavasti:

— —

xviii) Enso Española SA:lle sakkoa 1 750 000 ecua;

— — .”

6 Valituksenalaisesta tuomiosta käy lisäksi ilmi tosiseikoista seuraavaa:

”13 Päätöksen mukaan rikkominen tapahtui Product Group Paperboard-nimisessä organisaatiossa (jäljempänä PG Paperboard), joka muodostui useista työryhmistä ja jaostoista.

14 Tämän organisaation yhteyteen perustettiin vuoden 1986 puolivälissä Presidents Working Group (jäljempänä PWG), joka muodostui yhteisön tärkeimpien kartongintuottajien (joita oli noin kahdeksan) johtavassa asemassa olevista edustajista.

15 PWG:n tehtävänä oli erityisesti keskustella markkinoista, markkina-osuuksista, hinnoista ja kapasiteeteista ja harjoittaa näiden osalta yhteistoimintaa. Se teki erityisesti yleisluonteisia päätöksiä siitä, milloin ja minkä suuruisina tuottajien oli toteutettava hinnankorotukset.

16 PWG raportoi President Conferencelle (jäljempänä PC), johon osallistui-
vat (melko säännöllisesti) melkein kaikkien kyseessä olevien yritysten toimitusjohtajat. Nyt kyseessä olevana aikana PC kokoontui kahdesti vuodessa.

17 Vuoden 1987 lopulla perustettiin Joint Marketing Committee (jäljempänä JMC). Sen pääasiallisena tarkoituksena oli yhtäältä päättää, voitiinko hintoja korottaa, ja jos voitiin, niin miten, ja toisaalta määritellä yksityiskohtaisesti, miten PWG:n maittain ja suurimpien asiakkaiden osalta päättämät hinta-aloitteet toteutetaan, minkä tarkoituksena oli saada aikaan yhdenmukainen hintajärjestelmä Euroopassa.

- 18 Economic Committee (jäljempänä talousjaosto) keskusteli muun muassa hintavaihteluista kansallisilla markkinoilla ja yritysten tilauskannoista ja raportoi päätelmistään JMC:lle tai vuoden 1987 loppuun saakka JMC:n edeltäjälle Marketing Committeelle. Talousjaoston jäsenenä oli useimpien kyseessä olevien yritysten markkinointi- ja/tai myyntijohtajia, ja se kokoontui useita kertoja vuodessa.
- 19 Lisäksi päätöksestä ilmenee komission katsoneen, että PG Paperboardin toimintaa tuki se tietojen vaihto, jota harjoitettiin omaisuudenhoitoyhtiö Fidesin välityksellä, jonka kotipaikka on Zürich (Sveitsi). Päätöksen mukaan useimmat PG Paperboardin jäsenet toimittivat Fidesille kausiraportteja tilauksista, tuotannosta, myynnistä ja kapasiteetin käytöstä. Näitä raportteja käsiteltiin Fides-järjestelmässä, ja yhdistetyt tiedot lähetettiin järjestelmään osallistuville.
- 20 Päätöksen mukaan kantaja Enso Española SA (jäljempänä Enso Española) eli entinen Tampella Española SA osallistui tiettyihin JMC:n kokouksiin (vuoden 1989 helmikuun ja vuoden 1991 huhtikuun välisenä aikana), PC:n kokouksiin (vuoden 1988 toukokuusta vuoden 1989 toukokuuhun) ja talousjaoston kokouksiin (vuoden 1987 helmikuusta vuoden 1989 toukokuuhun).”
- 7 Niistä muista 18 yrityksestä, joihin päätös kohdistuu, 16 yritystä sekä ne neljä suomalaisyritystä, jotka kuuluivat Finnboard-nimiseen yhdistykseen ja jotka tämän vuoksi oli veloitettu maksamaan Finnboardille määrätty sakko yhteisvastuullisesti tämän kanssa, nostivat kanteen päätöksestä (asiat T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94—T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-352/94 ja T-354/94 sekä yhdistetyt asiat T-339/94—T-342/94).

Valituksenalainen tuomio

- 8 Todettakoon päätöksen kumoamisvaatimuksen osalta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valittajan osalta kumonnut päätöksen 1 artiklan siltä osin kuin siinä oli todettu valittajan osallistuneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen maaliskuusta 1988 helmikuuhun 1989 sekä päätöksen 1 artiklan kahdeksannen luetelmakohdan, jonka mukaan sopimuksella ja yhdenmukaistetulla menettelytavalla, joihin valittaja osallistui maaliskuusta 1989 huhtikuuhun 1991, pyrittiin ”tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämis[een] vakiotasoilla, mutta siten, että niitä saatiin joskus muuttaa”.
- 9 Muilta osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hylännyt kumoamisvaatimuksen.
- 10 Valittaja oli esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kuusi sakon määräämiseen liittyvää kanneperustetta. Valitus kohdistuu nimenomaan niihin valituksenalaisen tuomion perusteluihin, jotka liittyvät sakon määräämiseen. Valittajan valituksessaan esittämien valitusperusteiden takia seuraavassa esitetään valituksenalaisesta tuomiosta vain ne osat, joissa on ratkaistu väitteet, joiden mukaan EY:n perustamissopimuksen 190 artiklaa (josta on tullut EY 253 artikla) oli rikottu ja yhdenvertaisuusperiaatetta oli loukattu varsinkin, koska Espanjan pesetan devalvoitumista ei ollut otettu huomioon.

Kanneperuste, jonka mukaan perustamissopimuksen 190 artiklaa oli rikottu

- 11 Valittaja väitti, ettei komissio ollut ilmoittanut, mikä oli se viitetilikausi, johon liikevaihdosta laskettavaa prosenttiosuutta oli sovellettu, eikä sitä, mitä prosenttiosuutta liikevaihdosta oli käytetty perusprosenttina ennen lieventävien ja raskauttavien asianhaarojen huomioon ottamista, eikä edes sitä, mitä liikevaihtoa oli käytetty. Valittajan mukaan sitä, että päätöksessä vain luetellaan ne asian-

haarat, jotka komissio on väittänyt ottaneensa huomioon sakkojen suuruutta määrätessään, ei voitu pitää riittävinä perusteluina.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut tähän seuraavaa:

”109 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätöstä koskevan perusteluvollisuuden tavoitteena on mahdollistaa se, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta, ja antaa sille, jota asia koskee, riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko siinä mahdollisesti sellainen virhe, jonka perusteella sen pätevyys voidaan riitauttaa, kuitenkin niin, että tämän velvollisuuden laajuus riippuu kyseisen päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, missä se on tehty (ks. mm. asia T-49/95, Van Megen Sports v. komissio, tuomio 11.12.1996, Kok. 1996, s. II-1799, 51 kohta). Vaikka komissio on perustamissopimuksen 190 artiklan perusteella velvollinen perustelevaan päätöksensä mainitsemalla ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin päätös oikeudellisesti perustuu, sekä ne syyt, joiden vuoksi komissio on tehnyt päätöksensä, komission ei kuitenkaan tarvitse käsitellä kaikkia niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka hallinnollisen menettelyn kuluessa on esitetty (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Van Landewyck ym. v. komissio, tuomion 66 kohta).

— —

244 Kun on — kuten tässä tapauksessa — kyse päätöksestä, jolla useille yrityksille määrätään sakkoja yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta, perusteluvollisuuden laajuus on määrättävä ottaen huomioon se, että rikkomisten vakavuus on määritettävä useiden seikkojen perusteella, joihin kuuluvat erityisesti asian erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava

huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (asia C-137/95 P, SPO ym. v. komissio, määräys 25.3.1996, Kok. 1996, s. I-1611, 54 kohta).

- 245 Komissiolla on kunkin sakon määrää vahvistaessaan lisäksi harkintavaltaa, eikä voida katsoa, että se olisi tätä tehdessään velvollinen soveltamaan tarkkaa matemaattista kaavaa (ks. vastaavasti asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1165, 59 kohta).
- 246 Sakkojen yleisen tason määräämisessä huomioon otetut perusteet on ilmoitettu päätöksen 168 perustelukappaleessa ja yksittäisten sakkojen suuruuden määräämisessä huomioon otetut perusteet 169 perustelukappaleessa. Yksittäisten sakkojen osalta komissio on lisäksi päätöksen 170 perustelukappaleessa selvittänyt, että PWG:n kokouksiin osallistuneiden yritysten on pääsääntöisesti katsottu olleen kartellin 'johtaja' ja muiden yritysten kartellin 'rivijäseniä'. Komissio on päätöksen 171 ja 172 perustelukappaleessa todennut, että Renalle ja Storalle määrättäviä sakkoja on alennettava huomattavasti sen huomioon ottamiseksi, että ne ovat olleet aktiivisesti yhteistyössä komission kanssa, ja että kahdeksan muun yrityksen, muun muassa kantajan, sakoista voidaan tehdä suhteessa pienempi alennus, koska ne eivät ole väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa kiistäneet niitä tärkeimpiä tosiasiaväitteitä, joihin komission niitä vastaan esittämät väitteet perustuivat.
- 247 Komissio on sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jättämässään kirjelmässä että tämän esittämään kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa selittänyt, että sakot on laskettu sen liikevaihdon perusteella, jonka kukin niistä yrityksistä, joille päätös on osoitettu, on vuonna 1990 saanut yhteisön kartonkimarkkinoilta. Yrityksille on siten määrätty sakkoja, joiden perustaso on 9 tai 7,5 prosenttia tästä yrityskohtaisesta liikevaihdosta sen mukaan, onko yritys ollut kartellin 'johtaja' vai muu. Komissio on lisäksi ottanut huomioon eräiden yritysten mahdollisen yhteistyöhalukkuuden komissiossa käydyssä

menettelyssä. Kahden yrityksen sakkoa on tästä syystä alennettu kahdella kolmasosalla, kun taas eräiden muiden yritysten sakkoa on alennettu yhdellä kolmasosalla.

- 248 Komission toimittamasta taulukosta, joka sisältää yksittäisten sakkojen määrän vahvistamista koskevia tietoja, ilmenee, että vaikka sakkojen suuruutta ei ole määrätty soveltamalla pelkästään edellä mainittuja lukuja tiukan matemaattisesti, luvut on kuitenkin otettu järjestelmällisesti huomioon sakkoja laskettaessa.
- 249 Päätöksessä ei kuitenkaan täsmennetä, että sakot on laskettu kunkin yrityksen yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 saaman liikevaihdon perusteella. Perusprosentteja 9 ja 7,5, joista suurempaa käytettiin laskettaessa 'johtaja'-yrityksille määrättäviä sakkoja ja pienempää laskettaessa 'rivijäsenenä' olleille yrityksille määrättäviä sakkoja, ei myöskään mainita päätöksessä. Siinä ei mainita myöskään Renalle ja Storalle sekä kahdeksalle muulle yritykselle myönnettyjen alennusten prosenttimääriä.
- 250 Tässä asiassa on ensinnäkin katsottava, että kun päätöksen 169—172 perustelukappaleita tulkitaan ottaen huomioon päätöksessä oleva yksityiskohtainen selvitys niistä tosiasioista, joita päätöksen kutakin adressaattia kohtaan on esitetty, on katsottava, että näissä perustelukappaleissa on riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista (ks. vastaavasti asia T-2/89, Petrofina v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1991, s. II-1087, 264 kohta). Samoin on katsottava, että 168 perustelukappaleessa, joka on luettava ottaen huomioon 167 perustelukappaleessa olevat yleiset toteamukset sakoista, on riittävä selvitys sakkojen yleistä tasoa määrättäessä huomioon otetuista arviointiperusteista.

- 251 Toiseksi on todettava, että jos silloin kun kunkin sakon suuruus määrätään ottamalla järjestelmällisesti huomioon tietyt tarkat tiedot, kuten tässä asiassa, päätöksessä mainittaisiin kaikki nämä tekijät, yritykset voisivat paremmin arvioida, onko komissio tehnyt virheitä yksittäisten sakkojen määrää vahvistaessaan ja onko kunkin yksittäisen sakon määrä perusteltu suhteessa sovellettuihin yleisiin perusteisiin. Se, että päätöksessä olisi tässä tapauksessa mainittu kyseiset tekijät eli perusteena käytetty liikevaihto, viitevuosi, käytetyt perusprosentit ja sakkojen alennusprosentit, ei olisi merkinnyt niiden yritysten, joille päätös on osoitettu, tarkan liikevaihdon sellaista implisiittistä ilmaisemista, joka olisi voinut olla perustamissopimuksen 214 artiklan rikkomista. Kuten komissio on itse korostanut, kunkin yksittäisen sakon määrä ei ollut seurausta kyseisten tekijöiden tiukan matemaattisesta soveltamisesta.
- 252 Komissio on sitä paitsi suullisessa käsittelyssä myöntänyt, ettei mikään olisi estänyt sitä ilmoittamasta päätöksessä niitä tekijöitä, jotka otettiin huomioon järjestelmällisesti ja jotka ilmaistiin päätöksen tekopäivänä pidetyssä lehdistötilaisuudessa. Tältä osin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöksen perustelujen on oltava itse päätöksessä ja että komission myöhemmät selitykset voidaan ottaa huomioon vain poikkeuksellisissa olosuhteissa (ks. asia T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening v. komissio, tuomio 2.7.1992, Kok. 1992, s. II-1931, 131 kohta ja vastaavasti asia T-30/89, Hilti v. komissio, tuomio 12.12.1991, Kok. 1991, s. II-1439, 136 kohta).
- 253 Näistä toteamuksista huolimatta on todettava, että päätöksen 167—172 perustelukappaleessa sakkojen määrän vahvistamisen osalta esitetyt perustelut ovat vähintäänkin yhtä yksityiskohtaisia kuin komission aikaisemmissa, samanlaisia kilpailusääntöjen rikkomisia koskevissa päätöksissä. Vaikka perustelujen virheellisyys on viran puolesta huomioon otettava seikka, yhteisöjen tuomioistuimet eivät päätöksen antamishetkeen mennessä olleet arvostelleet sitä käytäntöä, jota komissio noudatti määräämiensä sakkojen perustelemissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensimmäisen kerran vasta edellä mainitussa asiassa Tréfilunion vastaan komissio antamassaan tuomiossa (tuomion 142 kohta) sekä asiassa T-147/89, Société métallurgique de Normandie

vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1057, julkaistu lyhennelmänä), ja asiassa T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1191, julkaistu lyhennelmänä), samana päivänä antamissaan tuomioissa korostanut olevan toivottavaa, että yritykset saisivat yksityiskohtaisesti tietää niille määrättyjen sakkojen laskentatavan, ilman että niiden olisi tämän vuoksi nostettava kanne komission päätöksestä.

254 Tästä seuraa, että kun komissio toteaa päätöksessään, että yhteisön kilpailusääntöjä on rikottu, ja määrää rikkomiseen osallistuneille yrityksille sakkoja siten, että se ottaa sakkojen määrää vahvistaessaan järjestelmällisesti huomioon tietyt peruseikat, sen on mainittava nämä seikat itse päätöksessään, jotta ne, joille päätös on osoitettu, voivat tarkastaa, onko sakkojen taso perusteltu, ja arvioida mahdollisen syrjinnän olemassaoloa.

255 Edellä 253 kohdassa mainituissa erityisissä olosuhteissa ja ottaen huomioon se, että komissio on oikeudenkäyntimenettelyssä osoittautunut halukkaaksi esittämään kaikki sakkojen laskentatapaa koskevat asiaan vaikuttavat tiedot, sitä, ettei sakkojen laskentatapaa ole päätöksessä perusteltu erikseen, ei voida tässä asiassa pitää sellaisenaan perusteluvollisuuden rikkomisena, jonka vuoksi olisi perusteltua poistaa sakot kokonaan tai osittain.

256 Kanneperustetta ei siis voida hyväksyä.”

Kanneperuste, jonka mukaan komissio ei ollut ottanut huomioon Espanjan pesetan devalvoitumista

13 Valittaja väitti, että se, ettei eräiden Euroopan valuuttojen, eli tässä tapauksessa Espanjan pesetan, tammikuusta 1991 heinäkuuhun 1994 tapahtuneen devalvoitumisen vaikutuksia ollut otettu huomioon, koska sakot on määrätty ecuina, merkitsee samassa tilanteessa olleiden yritysten kohtelemista eri tavoin.

14 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut tämän seuraavasti:

”334 Päätöksen 4 artiklassa määrätään, että määrättyt sakot maksetaan ecuina.

335 On todettava, ettei mikään estä komissiota ilmaisemasta sakon määrää ecuina, joka on kansalliseksi valuutaksi muunnettavissa oleva rahayksikkö. Yritysten on sitä paitsi tällöin helpompi vertailla sakkoja. Se, että ecu voidaan muuntaa kansalliseksi valuutaksi, erottaa tämän rahayksikön asetuksen N:o 17/15 artiklan 2 kohdassa mainitusta laskentayksiköstä, josta yhteisöjen tuomioistuin on nimenomaisesti todennut, että koska se ei ole maksuväline, sakon määrä on välttämättä ilmoitettava kansallisena valuuttana (em. yhdistetyt asiat Société anonyme générale sucrière ym. v. komissio, tuomion 15 kohta).

336 Siitä, onko komission menetelmä, jonka mukaan yritysten viiteliikevaihto muunnetaan ecuiksi saman vuoden (1990) keskimääräisellä vaihtokurssilla, lainmukainen, on todettava, ettei kantajan esittämää vastaväitettä voida hyväksyä.

- 337 Ensinnäkin on todettava, että komission on yleensä käytettävä yhtä ja samaa laskentamenetelmää laskeessaan sakkoja, joita yrityksille määrätään seuraamuksena samasta kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. em. yhdistetyt asiat *Musique Diffusion française* ym. v. komissio, tuomion 122 kohta).
- 338 Jotta komissio voisi verrata eri yritysten omana kansallisena valuuttanaan ilmoittamia liikevaihtoja, sen on muunnettava liikevaihdot yhdeksi ja samaksi rahayksiköksi. Koska ecun arvo määräytyy kansallisten valuuttojen arvon perusteella, komissio on aiheellisesti muuntanut kaikkien yritysten liikevaihdot ecuiksi.
- 339 Komissio on samoin aiheellisesti käyttänyt perustana viitevuoden (1990) liikevaihtoja ja muuntanut ne ecuiksi saman vuoden keskimääräisillä vaihtokursseilla. Kun komissio on ottanut huomioon kunkin yrityksen liikevaihdon viitevuodelta eli rikkomisajan viimeiseltä täydeltä vuodelta, se on voinut arvioida kunkin yrityksen kokoa ja taloudellista valtaa sekä kunkin yrityksen osalta rikkomisen laajuutta, koska näillä seikoilla on merkitystä arvioitaessa kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta (ks. em. yhdistetyt asiat *Musique Diffusion française* ym. v. komissio, tuomion 120 ja 121 kohta). Kun komissio on liikevaihtoja ecuiksi muuntaessaan käyttänyt viitevuoden keskimääräistä vaihtokurssia, se on voinut välttää sen, että kilpailusääntöjen rikkomisen päättymisen jälkeen tapahtuneet valuuttakurssivaihtelut vaikuttaisivat yritysten koon ja taloudellisen vallan sekä kilpailusääntöjen rikkomisen laajuuden arviointiin kunkin osalta ja siten kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin. Kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioinnin on nimittäin perustuttava todelliseen taloudelliseen tilanteeseen, sellaisena kuin se ilmeni silloin, kun kilpailusääntöjen rikkominen tapahtui.
- 340 Väitettä, jonka mukaan viitevuoden liikevaihto olisi pitänyt muuntaa ecuiksi päätöksen tekopäivän vaihtokurssilla, ei näin ollen voida hyväk-

syä. Sellaisella sakkojen laskentamenetelmällä, jossa käytetään viitevuoden keskimääräistä vaihtokurssia, voidaan välttää ne sattumanvaraiset vaikutukset, joita aiheutuu viitevuoden ja päätöksen tekovuoden välillä kansallisten valuuttojen todellisissa arvoissa mahdollisesti tapahtuvista muutoksista, joita tässä asiassa todella on tapahtunut. Vaikka tämä menetelmä voikin johtaa siihen, että tietyn yrityksen maksettavaksi tulee määrä, joka kansallisena valuuttana ilmaistuna on nimellisarvoltaan suurempi tai pienempi kuin mitä sen maksettavaksi olisi tullut sovellettaessa päätöksen tekopäivän vaihtokurssia, tämä on vain looginen seuraus eri kansallisten valuuttojen todellisten arvojen vaihteluista.

- 341 On lisättävä, että monet niistä yrityksistä, joille päätös on osoitettu, omistavat kartonkitehtaita useammassa kuin yhdessä maassa (ks. päätöksen 7, 8 ja 11 perustelukappale). Lisäksi yritykset, joille päätös on osoitettu, yleensä toimivat useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa paikallisten edustajien välityksellä. Näin ollen ne harjoittavat toimintaansa useina kansallisina valuuttoina. Kantaja itse saa enemmän kuin yhden kolmasosan liikevaihdostaan vientimarkkinoilta. Kun päätöksessä, kuten riidanalaisessa päätöksessä, määrätään seuraamuksia perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta ja kun yritykset, joille päätös on osoitettu, yleensä toimivat useissa jäsenvaltioissa, viitevuoden liikevaihto, joka on muunnettu ecuiksi saman vuoden keskimääräisellä vaihtokurssilla, on yrityksen kaikissa eri toimintamaissa saamien liikevaihtojen summa. Tällaisessa muuntamisessa otetaan siis täydellisesti huomioon kyseisten yritysten taloudellinen tilanne viitevuonna.”
- 15 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuim on tämän vuoksi hylännyt kanneperusteen.
- 16 Valittaja vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vielä, että komissio veloitettaisiin korvaamaan oikeudenkäyntikulut, mukaan lukien pankkitakauksen hankkimisesta aiheutuvat korot ja kulut tai sakon mahdollisesta maksamisesta aiheutuvat korot ja kulut.

17 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin valituksenalaisen tuomion 370 kohdassa katsonut vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella seuraavaa: ” — — pankkitakauksen hankkimisesta päätöksen pakkotäytäntöönpanon välttämiseksi aiheutuneet kulut eivät — — ole työjärjestyksen 91 artiklan b alakohdassa tarkoitettuja asian käsittelystä aiheutuneita kustannuksia (ks. asia 183/83, Krupp v. komissio, määräys 20.11.1987, Kok. 1987, s. 4611, 10 kohta ja asia T-77/92, Parker Pen v. komissio, tuomio 14.7.1994, Kok. 1994, s. II-549, 101 kohta). Sama koskee sakon mahdollisesta maksamisesta aiheutuneita kuluja.”

18 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut asian tuomiolauselman mukaan seuraavasti:

”1) EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (IV/C/33.833 — Karttonki) 1 artikla kumotaan kantajan osalta siltä osin kuin siinä on todettu sen kilpailusääntöjen rikkomisen, johon kantajan on katsottu syyllistyneen, alkaneen ennen vuoden 1989 helmikuuta.

2) Komission päätöksen 94/601/EY 1 artiklan kahdeksas luetelmakohta kumotaan kantajan osalta.

3) Kantajalle komission päätöksen 94/601/EY 3 artiklassa määrätty sakko vahvistetaan 1 200 000 ecuksi.

4) Muilta osin kanne hylätään.

5) Kumpikin asianosainen vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.”

Valitus

- 19 Valittaja on valituksessaan vaatinut, että valituksenalainen tuomio ja päätös kumotaan ja että sille määrätty sakko poistetaan tai että sakkoa ainakin alennetaan.
- 20 Valittaja on valituksessaan esittänyt kolme valitusperustetta, joiden mukaan perustamissopimuksen 190 artiklaa on sovellettu ja tulkittu väärin, syrjintäkieltoa ei ole noudatettu ja perustelut ovat epä johdonmukaiset.

Ensimmäinen valitusperuste

- 21 Valittaja väittää ensimmäisenä valitusperusteenaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se ei ole päätenyt siihen, että päätös oli vajavaisesti perusteltu, eikä ole kumonnut sitä tästä syystä, vaikka se on todennut valituksenalaisen tuomion 249 kohdassa, että komissio oli jättänyt mainitsematta päätöksessään ne tekijät, jotka se oli järjestelmällisesti ottanut huomioon sakkojen suuruutta määritessään.
- 22 Valittaja väittää lisäksi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on viitannut valituksenalaisen tuomion 252 kohdassa, tällaiset tiedot olisi ilmoitettava itse päätöksessä eikä komission myöhempiä selityksiä, jotka se antaa lehdistölle tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytävässä oikeudenkäynnissä, voida ottaa huomioon kuin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin nimenomaan todennut tässä samassa 252 kohdassa komission myöntäneen istunnossa, että mikään ei olisi estänyt sitä ilmoittamasta päätöksessä näitä tekijöitä.

- 23 Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi saanut tässä tilanteessa ottaa huomioon sitä, ”että komissio on oikeudenkäyntimenettelyssä osoittautunut halukkaaksi esittämään kaikki sakkojen laskentatapaa koskevat asiaan vaikuttavat tiedot” (valituksenalaisen tuomion 255 kohta). Lisäksi se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on pitänyt pyytää komissiota selittämään sakon laskemista, todistaa sen, että päätökseen sisältyvät perustelut olivat riittämättömät, sillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole kyennyt niiden perusteella hoitamaan valvontatehtäväänsä. Näin ollen valittaja kykeni toteamaan virheen siinä, miten pitkän ajan sen oli katsottu rikkoneen kilpailusääntöjä, vasta, kun se oli saanut komissiolta täsmentävät tiedot. Tämä virhe ei olisi tullut sen tietoon, ellei se olisi nostanut kannetta.
- 24 Valittaja katsoo myös, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi saanut perustaa ratkaisuaan siihen, että päätöksen perustelut olivat vastaavat kuin komission muissa, aiemmissä päätöksissä, jotka koskevat samankaltaista kilpailusääntöjen rikkomista ja joita kohtaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei ole ollut huomauttamista ennen kuin asiassa T-148/89, Tréfilunion vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1063), sekä edellä mainituissa asioissa Société métallurgique de Normandie vastaan komissio ja Société des treillis et panneaux soudés vastaan komissio 6.4.1995 antamissaan tuomioissa (jäljempänä betoniteräsverkkotuomiot) (ks. valituksenalaisen tuomion 253 kohta). Valittajan mukaan päätöksen perustelujen johdonmukaisuutta ja riittävyttä on arvioitava objektiivisesti tutkimalla kussakin konkreettisesti tapauksessa sitä, ovatko asianosaiset voineet perusteluista saada selville päätöksen tekemisen syyt ja kykeneekö ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin niiden perusteella tutkimaan päätöksen laillisuuden. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei siis olisi saanut tässä tapauksessa, sen jälkeen kun se oli todennut perustelut riittämättömiksi, myöntää komissiolle armonaikaa käytäntönsä muuttamiseksi vastaisuudessa, sillä tämä koitui niiden yritysten vahingoksi, joille on määrätty sakkoja.
- 25 Valittaja korostaa vielä, että perusteluvollisuus on oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva seikka, jonka noudattamisen tärkeys vielä korostuu sellaisissa toimissa, joista päätettäessä toimielimillä on laaja harkintavalta, kuten kilpailuoikeuden alalla, jolla yrityksille voidaan langettaa ankaria sakkoja.

- 26 Komissio korostaa ensinnäkin sitä, että se käyttää harkintavaltaa sakkoja määrätessään, kun se päättää kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella sakon suuruudesta, mutta että vastaavasti tätä valtaa käyttää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, kun se täyden harkintavaltansa nojalla päättää, mikä on sakon asianmukainen määrä (EY:n perustamissopimuksen 172 artikla (josta on tullut EY 229 artikla) ja asetuksen N:o 17/77 artikla). Komissio toteaa lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen tehtävistä valituksen yhteydessä, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut täyden harkintavaltansa perusteella yhteisön oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden, yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei ole korvata kohtuullisuussyistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun se käsittelee oikeuskysymyksiä valituksen yhteydessä. Yhteisöjen tuomioistuin on sitä vastoin toimivaltainen tutkimaan, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käsitellyt oikeudellisesti riittävällä tavalla kaikkia kantajan esittämiä väitteitä, joilla pyritään sakon poistamiseen tai pienentämiseen (asia C-310/93 P, BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. I-865, 34 kohta ja asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4411, 31 kohta).
- 27 Komissio toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin onkin valituksenalaisen tuomion 250 kohdassa katsonut, että päätöksen 169—172 perustelukappaleessa nimenomaan on ”riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista”.
- 28 Komissio väittää, että valituksenalaisen tuomion 251—255 kohta ovat sinänsä turhia, koska niissä muistutetaan siitä, mitkä ovat betoniteräsverkkotuomioista johtuvat seuraukset. Komissio katsoo lisäksi, että valittaja on tulkinnut näitä tuomioita virheellisesti. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission käsityksen mukaan näissä tuomioissa, kuten valituksenalaisessa tuomiossakin, katsonut komission päätöksen perustelut riittäviksi ja samalla ilmaissut toiveensa siitä, että käytetty laskentamenetelmä olisi läpinäkyvämpi. Näin tehdessään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole katsonut läpinäkyvyyden puuttumista päätöksen perustelujen puuttumiseksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus johtuu korkeintaan hyvän hallintotavan periaatteesta siinä mielessä, että päätösten adressaattien ei pitäisi joutua panemaan vireille oikeu-

denkäyntiä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa saadakseen tietää komission käyttämän laskentatavan kaikki yksityiskohdat. Tällaiset näkemykset eivät kuitenkaan sinänsä ole päätöksen kumoamisperuste.

- 29 Aluksi on todettava, mitkä olivat ne eri vaiheet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelyssä, joita edeten se antoi ratkaisunsa kanneperusteesta, jonka mukaan sakkojen laskennan osalta perusteluvollisuutta ei ollut täytetty.
- 30 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensin todennut valituksenalaisen tuomion 109 kohdassa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätöstä koskevan perusteluvollisuuden tavoitteena on mahdollistaa se, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat tutkia päätöksen laillisuuden, ja antaa sille, jota asia koskee, riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko siinä mahdollisesti sellainen virhe, jonka perusteella sen pätevyys voidaan riitauttaa, kuitenkin niin, että tämän vullisuuden laajuus riippuu kyseisen päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, missä se on tehty (ks. ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mainitseman oikeuskäytännön lisäksi mm. asia C-22/94, Irish Farmers Association ym., tuomio 15.4.1997, Kok. 1997, s. I-1809, 39 kohta).
- 31 Seuraavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 244 kohdassa, että kun on — kuten tässä tapauksessa — kyse päätöksestä, jolla useille yrityksille määrätään sakkoja yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta, perusteluvollisuuden laajuus on määrättävä ottaen huomioon se, että rikkomisten vakavuus riippuu useista seikoista, joihin kuuluvat asian erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).
- 32 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut valituksenalaisen tuomion 250 kohdassa seuraavaa:

” — — kun päätöksen 169—172 perustelukappaleita tulkitaan ottaen huomioon päätöksessä oleva yksityiskohtainen selvitys niistä tosiasioista, joita päätöksen kutakin adressaattia kohtaan on esitetty, on katsottava, että näissä perustelukappaleissa on riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista (ks. vastaavasti asia T-2/89, Petrofina v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1991, s. II-1087, 264 kohta). Samoin on katsottava, että 168 perustelukappaleessa, joka on luettava ottaen huomioon 167 perustelukappaleessa olevat yleiset toteamukset sakoista, on riittävä selvitys sakkojen yleistä tasoa määrättäessä huomioon otetuista arviointiperusteista.”

- 33 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin valituksenalaisen tuomion 251—255 kohdassa lieventänyt 250 kohtaan sisältyvän näkemyksen ulottuvuutta tavalla, joka ei ole yksiselitteinen.
- 34 Valituksenalaisen tuomion 251 ja 252 kohdasta käy nimittäin ilmi, ettei päätökseen sisälly tarkkoja tietoja niistä seikoista, jotka komissio oli järjestelmällisesti ottanut huomioon sakkojen suuruutta määrätessään, vaikka se olisi voinut ne ilmoittaa ja vaikka niiden avulla yritykset olisivat voineet paremmin arvioida, oliko komissio tehnyt virheitä yksittäisen sakon määrää vahvistaessaan ja oliko sakon määrä perusteltu suhteessa sovellettuihin yleisiin perusteisiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 253 kohdassa todennut lisäksi olevan betoniteräsverkkotuomioiden mukaisesti toivottavaa, että yritykset saisivat tietää yksityiskohtaisesti niille määrättyjen sakkojen laskentatavan, ilman että niiden olisi tämän vuoksi nostettava kanne komission päätöksestä.
- 35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 255 kohdassa päättänyt siihen, että se, ”ettei sakkojen laskentatapa ole päätöksessä perusteltu erikseen”, oli oikeutettua tuon tapauksen erityisissä olosuhteissa, joiksi katsottiin se, että laskentaan vaikuttaneet tekijät ilmoitettiin oikeudenkäynnin yhteydessä, ja se, että betoniteräsverkkotuomioihin sisältyvä tulkinta perustamissopimuksen 190 artiklasta oli uudenlainen.

- 36 Ennen kuin valittajan väitteiden pohjalta tutkitaan, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ollut oikeassa käsityksessään siitä, mitä seurauksia perusteluvollisuuden noudattamisen kannalta on sillä, että laskentaan vaikuttaneista tekijöistä annetaan tieto oikeudenkäynnin yhteydessä, ja sillä, että betoniteräsverkkotuomioissa tehtiin uudenlainen tulkinta, on käsiteltävä sitä, edellyttikö perustamissopimuksen 190 artiklassa asetetun perusteluvollisuuden noudattaminen, että komission oli päätöksessään niiden arviointiperusteiden lisäksi, joiden avulla se on päätelty kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston, annettava yksityiskohtaisempi selvitys sakkojen laskentatavasta.
- 37 Tältä osin on todettava, että kun on kyse sellaisista päätöksistä nostetuista kanteista, joissa komissio on määrännyt yrityksille sakkoja kilpailusääntöjen rikkomisesta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kahdella tapaa toimivaltainen.
- 38 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia päätösten laillisuus EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 230 artikla) nojalla. Tällöin sen on muun muassa tutkittava, onko perustamissopimuksen 190 artiklassa asetettua perusteluvollisuutta, jonka laiminlyöminen johtaa päätöksen kumoamiseen, noudatettu.
- 39 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on toimivalta perustamissopimuksen 172 artiklassa ja asetuksen N:o 17/17 artiklassa sille annetun täyden harkintavallan nojalla arvioida, onko sakkojen suuruus asianmukainen. Tämä arviointi saattaa edellyttää sellaisten lisätietojen esittämistä ja huomioon ottamista, joita perustamissopimuksen 190 artiklassa asetettu perusteluvollisuus ei sinänsä edellytä mainitsemaan päätöksessä.
- 40 Perusteluvollisuuden noudattamisen tutkimisesta on todettava, että asetuksen N:o 17/15 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan ”sakon suuruutta määriteltäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto”.

- 41 Kun otetaan huomioon valituksenalaisen tuomion 109 ja 244 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, perusteluvollisuudesta johtuvat aineelliset vaatimukset täytyvät näin ollen, jos komissio ilmoittaa päätöksessään ne arviointiperusteet, joiden avulla se on määrittänyt kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston. Mikäli näitä arviointiperusteita ei ole ilmoitettu, päätöstä rasittaa perustelujen puutteellisuus.
- 42 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lainmukaisesti katsonut valituksenalaisen tuomion 250 kohdassa, että komissio oli täyttänyt nämä vaatimukset. On nimittäin todettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tavoin, että päätöksen 167—172 perustelukappaleessa ilmoitetaan ne perusteet, joita komissio oli käyttänyt sakkoja laskiessaan. Näistä 167 perustelukappale koskee nimenomaan kilpailusääntöjen rikkomisen kestoja; siihen — samoin kuin 168 perustelukappaleeseen — sisältyvät myös ne näkemykset, joihin komissio oli perustanut käsityksensä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta ja sakkojen yleisestä suuruudesta; 169 perustelukappaleessa mainitaan ne tekijät, jotka komissio oli ottanut huomioon päättäessään kullekin yritykselle määrättävästä sakosta; 170 perustelukappaleessa määritellään, mitä yrityksiä oli pidettävä kartellin ”johtajina”, mistä seurasi erityinen vastuu muihin yrityksiin verrattuna; 171 ja 172 perustelukappaleessa todetaan lopuksi, mikä vaikutus sakkojen suuruuteen oli sillä, että tietyt tuottajat olivat harjoittaneet yhteistyötä komission kanssa, kun se suoritti tarkastuksia tosiseikoista varmistuakseen, tai kun ne vastasivat väitetiedoksiantoon.
- 43 Se, että tarkempia tietoja, kuten yritysten liikevaihto tai komission käyttämät alennusprosentit, on annettu myöhemmin lehdistötilaisuudessa tai oikeudenkäynnin kuluessa, ei heikennä valituksenalaisen tuomion 250 kohdassa tehtyä toteamusta. Tarkennukset, joita kanteen kohteena olevan päätöksen tekijä tekee ja joilla täydennetään jo sinänsä riittäviä perusteluita, eivät varsinaisesti kuulu perusteluvollisuuden noudattamiseen, vaikka niistä saattaa olla hyötyä siinä päätöksen perustelujen sisällön tutkimisessa, jonka yhteisöjen tuomioistuimet suorittavat, siinä mielessä, että niiden avulla toimitellin voi selvittää päätöksen perustana olevia syitä.

- 44 Komissio ei tietenkään saa viedä itseltään harkintavaltaansa sitä kautta, että se käyttäisi yksinomaan ja mekaanisesti laskentakaavoja. Se voi kuitenkin sisällyttää päätökseensä perusteluja, jotka ylittävät sen, mitä tämän tuomion 41 kohdassa tarkoitetut vaatimukset edellyttävät, esimerkiksi ilmoittamalla numerotietoja, jotka ovat auttaneet sitä, kun se on käyttänyt harkintavaltaansa erityisesti sen suhteen, millaista varoittavaa vaikutusta tavoitellaan, kun useille yrityksille, jotka ovat eri lailla aktiivisesti osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen, määrätään sakkoja.
- 45 Saattaa nimittäin olla toivottavaa, että komissio käyttäisi tätä mahdollisuutta hyväkseen, jotta yritykset saisivat tietää yksityiskohtaisesti niille määrätyn sakon laskentatavan. Tämä voi yleisellä tasolla edistää hallintotoiminnan avoimuutta ja helpottaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työtä, kun se toimii täyden harkintavaltansa nojalla, jolloin sen on kyettävä arvioimaan kanteen kohteena olevan päätöksen lainmukaisuuden lisäksi myös määrätyn sakon asianmukaisuutta. Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan muuta perusteluvollisuudesta johtuvien vaatimusten ulottuvuutta, kuten komissio on korostanut.
- 46 Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi saanut perustamissopimuksen 190 artiklan vastaisesti valituksenalaisen tuomion 254 kohdassa katsoa, että ”kun komissio — — ottaa sakkojen määrää vahvistaessaan järjestelmällisesti huomioon tietyt perusseikat, sen on mainittava nämä seikat itse päätöksessä”. Vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi myöskään saanut sen jälkeen, kun se on valituksenalaisen tuomion 250 kohdassa todennut, että päätökseen sisältyi ”riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista”, lausua valituksenalaisen tuomion 255 kohdassa, ”ettei sakkojen laskentatapaa ole päätöksessä perusteltu erikseen”, sillä perustelut ovat keskenään ristiriitaiset.
- 47 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näin tekemä oikeudellinen virhe ei kuitenkaan ole sellainen, että se johtaisi valituksenalaisen tuomion kumoamiseen, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä esitetyn perusteella pätevästi hylännyt kanneperusteen, jonka mukaan sakkojen laskennan osalta perusteluvollisuutta olisi rikottu, huolimatta siitä, mitä valituksenalaisen tuomion 251—255 kohdassa on lausuttu.

- 48 Koska komission ei tarvinnut perusteluvelvollisuutta noudattaakseen ilmoittaa päätöksessään sakkojen laskentatapaan liittyviä numerotietoja, ei ole tarpeen tutkia valittajan väitteitä, jotka pohjautuvat tähän virheelliseen lähtökohtaan.
- 49 Ensimmäinen valitusperuste on tämän vuoksi hylättävä.

Toinen valitusperuste

- 50 Toisena valitusperusteenaan valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt hyväksyä kanneperuste, jonka mukaan komissio oli loukannut yhdenvertaisuusperiaatetta, kun se ei ollut ottanut pesetan devalvoitumisen vaikutuksia huomioon määrätessään valittajalle sakon.
- 51 Valittaja katsoo ensinnäkin virheelliseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näkemyksen, jonka mukaan ecun käyttämisen ansiosta yritysten on helpompi vertailla sakkoja ja ilmoitettuja liikevaihtoja (ks. valituksenalaisen tuomion 335 ja 338 kohta), vaikka ainoa pätevä vertailutapa on verrata toisiinsa liikevaihtoihin sovellettuja prosenttilukuja.
- 52 Toiseksi valittaja toteaa, että sen vuoksi, että vaihtokurssina käytettiin viitevuodeksi valitun vuoden 1990 kurssia, koska tämä vuosi oli viimeinen täysi vuosi, jonka ajan kilpailusääntöjä rikottiin, valittajaa on syrjitty muihin kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneisiin yrityksiin nähden pesetan vuosien 1990 ja 1994 välillä tapahtuneen devalvoitumisen vuoksi.

- 53 Kolmanneksi valittaja katsoo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olleen väärässä, kun se on lähtenyt siitä, että valittaja oli saanut enemmän kuin yhden kolmasosan liikevaihdostaan vientimarkkinoilta ja että viitevuoden liikevaihto, joka on muunnettu ecuiksi saman vuoden keskimääräistä vaihtokurssia käyttäen, muodostuu näin ollen yrityksen kaikissa eri maissa, joissa se toimi, saamien liikevaihtojen summasta, joten se kuvastaa täydellisesti kyseisten yritysten taloudellista tilannetta viitevuonna (ks. valituksenalaisen tuomion 341 kohta).
- 54 Valittajan mielestä tällainen laskentatapa on johtanut siihen, että sen on täytynyt maksaa suurempi sakko devalvoituneena valuuttana olevista varoista, samalla kun sen liikevaihto on ollut pienempi kuin ennen perättäisiä devalvaatioita, mikä on ristiriidassa syrjäntäkiellon kanssa. Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi voinutkin ottaa huomioon vientimarkkinoilta kertyvän liikevaihdon kolmanneksen, sen olisi joka tapauksessa täytynyt soveltaa korjaavaa tekijää loppuun kahteen kolmasosaan, jotta devalvoituminen ei vaikuttaisi sakkoon.
- 55 Komissio katsoo, että väitteet, joita valittaja on esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelyä vastaan, perustuvat pikemminkin kohtuusnäkökohtiin kuin oikeudellisiin seikkoihin. Oli miten oli, liikevaihtojen ja sakkojen ilmaisemisesta samaa rahayksikköä käyttäen seuraa kiistämättömiä etuja läpinäkyvyyden ja verrattavuuden kannalta, varsinkin kun verrataan kyseisten yritysten taloudellista merkitystä, ja on vaikea kuvitella tähän tarkoitukseen käytettävän viitevaluuttana muuta kuin ecua.
- 56 Komissio viittaa valituksenalaisen tuomion 340 kohtaan, jossa on sen mukaan riittävät perustelut sille, miksi yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaamista koskeva kanneperuste on hylätty. Valituksenalaisen tuomion 335—341 kohtaan sisältyvät muut näkemykset ovat mielenkiintoisuudestaan huolimatta sinänsä turhia.

- 57 Tähän on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä mainituissa 335—341 kohdassa oikeudellisesti riittävällä tavalla perustellut sen, miksi se hylkäsi valittajan väitteet sitä vastaan, että sakkojen suuruuden määrittämisessä oli käytetty ecua ja että menettelytapana oli ollut se, että yritysten viitelikevaihto muunnettiin ecuiksi saman vuoden keskimääräisen vaihtokurssin mukaan, ja erityisesti väitteen, jonka mukaan syrjäntäkieltoa oli loukattu.
- 58 Komission ei siis voida katsoa toimineen virheellisesti, kun se oli käyttänyt yhtä ja samaa laskentamenetelmää määrätessään sakkoja yrityksille seuraamukseksi siitä, että ne olivat osallistuneet samaan kilpailusääntöjen rikkomiseen, sillä tämän menetelmän ansiosta se on voinut arvioida kunkin yrityksen kokoa ja taloudellista valtaa sekä kilpailusääntöjen rikkomisen laajuutta sen taloudellisen tilanteen mukaan, joka vallitsi silloin, kun kilpailusääntöjä rikottiin.
- 59 Rahan arvon vaihtelusta on todettava, että kyse on epävarmuustekijästä, joka saattaa tuottaa sekä etuja että haittoja ja johon yritysten, joiden myynti kertyy osaksi vientimarkkinoilta, täytyy tavanmukaisesti varautua liiketoiminnassaan ja jonka esiintyminen ei sinänsä tee lainmukaisesti kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja viitevuoden liikevaihdon perusteella määrätyn sakon suuruutta epäasianmukaiseksi. Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla päätöksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihdon perusteella määräytyvän sakon enimmäismäärä on joka tapauksessa yläraja rahan arvon vaihtelusta mahdollisesti aiheutuville haitoille.
- 60 Toinen valitusperuste on näin ollen hylättävä.

Kolmas valitusperuste

- 61 Kolmantena valitusperusteenaan valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt tuomita komissio maksamaan pankkitakauksen hankkimisesta aiheutuvat kulut ja korot tai sakon maksamisesta aiheutuvat korot ja kulut ja määrätä, että korko alkaa juosta vasta valituksenalaisen tuomion antamispäivästä.
- 62 Tämä valitusperuste on jätettävä tutkimatta kahdesta syystä, kuten komissio on vaatinut. Ensinnäkään se ei täytä yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 112 artiklan 1 kohdan c alakohdassa asetettuja vaatimuksia, sillä se ei koske säännöksiä tai määräyksiä tai yhteisön oikeuden periaatteita, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi noudattanut. Lisäksi se on katsottava uudeksi vaatimukseksi, jollaista ei voida esittää ensimmäisen kerran vasta valituksen yhteydessä. Valittaja nimittäin vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että komissio veloitettaisiin korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja sisällytti näiden kulujen käsitteeseen tietyt summat, joista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perustellusti katsoi, etteivät ne olleet tällaisia kuluja (ks. valituksenalaisen tuomion 370 kohta). Valituksessaan valittaja vaatii, että komissio veloitettaisiin suorittamaan nämä samat summat, mutta niitä ei luonnehdita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 91 artiklan b alakohdassa tarkoitetuiksi oikeudenkäyntikuluiksi.
- 63 Edellä esitetystä seuraa, että valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 64 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan 118 artiklan nojalla valituksen käsittelyyn, asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut valittajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska valittaja on hävinnyt asian kaikilta osin, se on veloitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

- 1) Valitus hylätään.
- 2) Enso Española SA velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

La Pergola

Wathelet

Edward

Jann

Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä marraskuuta 2000.

R. Grass

A. La Pergola

kirjaaja

viidennen jaoston puheenjohtaja